

SZABADSÁGUNK HAJNALÁN

„Jöjj el szabadság, te szülj
nekem rendet.”

(József Attila)

A világtörténelemben eddig ismert legnagyobb és legkegyetlenebb háború, melyet a fasiszta Németország zúdított az emberiségre, 1944 végén már ötödik esztendeje tombolt, pusztítva az embert és az emberi elme által alkotott értékeket. A Szovjetunióra tört hatalmas hadigépezet ereje a kezdeti sikerek után a kommunista párt vezette szovjet nép hősi ellenállásán megtört. A Vörös Hadsereg lendületes, mindent elsőprő ellentámadásba ment át, s győzelmes hadműveletei során halálos csapásokat mért a hitleri Németország verhetetlennek kikiáltott hadseregére és a szövetséges, csatlós kormányok csapataira.

1944 őszére a Vörös Hadsereg szétzúzta Hitler és csatlósainak csapatait északnyugaton Karéliában, Ukrajnában, Krímben, Belorussziában és Kisinyov—Iasi térségében. A délnyugati hadszíntéren Romániában és Bulgáriában, sikeres hadműveletei során, széles arcvonalon elérte a román—magyar, a román—jugoszláv és a bolgár—jugoszláv határt s megkezdte felszabadító hadműveleteit Magyarország, Jugoszlávia és Csehszlovákia területén.

A Vörös Hadsereg hatalmas csapásai alatt 1944 őszére darabjaira hullott a második világháború kezdetén összetákolt fasiszta tömb. A volt csatlós országok egymás után váltak le a hitleri Német Birodalom oldaláról. Am nemcsak kiváltak a szövetségből, hanem hadat is üzentek a német megszállóknak.

A Kárpátok hegykoszorúin felvillanó harci tüzek, a Maros és a Küküllő völgyében dörgő szovjet ágyúk végső figyelmeztetést jelentettek az utolsó csatlós, Horthy-Magyarország számára is. A náci Németországnak viszont a háború befejező szakaszában, amikor már minden európai szövetségesét elvesztette, létkérdéssé vált a magyar csatlós megtartása, Magyarország területének lehető leghosszabb ideig való birtoklása. Létszük-

séglet volt ez részére, mert az alaposan szétzilált német hadiipar és gazdaság, a megfogyatkozott, kimerült lakosság képtelen volt a háború folytatásához szükséges embertartalékot és anyagi eszközöket előállítani, vagy akár csak pótolni is az elszenvedett magyarányú veszteségeket. A háborúban leigázott kelet-európai területek elvesztése miatt Németország a mezőgazdasági termékekkel való ellátás tekintetében is válságos helyzetbe került. Ilyen körülmények között a magyar ipar és mezőgazdaság termelése, a magyar olaj, a bauxit és a mozgósítható embertartalék nélkülözhetetlenné vált a náci hadigépezet számára. De Magyarországra földrajzi fekvése miatt is nagy szükségük volt a végórájuk meghosszabbításáért küzdő hitlerista vezetőknek. Hadászatiilag ugyanis Magyarország volt déli irányból Németország előretolt bástyája, hiszen a Magyarországon áthaladó út volt a legrövidebb, amely összekötötte az osztrák, cseh és délnémet iparvidéket. Itt futottak össze azok a közlekedési vonalak is, amelyek 1944 végén a német főparancsnokságot összekötötték a Balkánon harcoló erőivel. S végül a hitlerista hadvezetés a magyarországi hadműveletekkel nagy szovjet erőket akart lekötni, hogy késleltesse a háború kimenetele szempontjából döntő ütközetek kibontakozását a berlini hadászati irányban. Bár Németország veresége elkerülhetetlen volt, a náci vezető körök mégis a háború befejezésének elodázására törekedtek, azzal a végső reménnyel, hogy esetleg időközben sikerül megegyezniük a Szovjetunió nyugati szövetségeseivel, ami elképzeléseik szerint az antifasiszta koalíció széteséséhez, Németország számára kedvező békefeltételek megkötéséhez vezetett volna.

A náci hadvezetés végső soron Magyarország pusztulása, a magyar nép mérhetetlen szenvedése árán akart időt nyerni Németország, s vele együtt a német fasiszta barbarizmus uralmának megmentéséhez. Ezért ragaszkodott oly nagyon Magyarországhoz, mint utolsó csatlóshoz, ezért összpontosította ide megmaradt erejének jelentős részét.

Hitler a fasiszta Horthy-klíkkben nem csalatkozott, bár a Vörös Hadsereg feltartóztathatatlan, mindent elsöprő előretörése s az annak nyomán kialakult helyzet zavart és félelmet idézett elő a magyar uralkodó osztályok soraiban. Erre mutat a további hadviselés kérdésével foglalkozó augusztus 25-én tartott minisztertanács ülése, s ezt tükrözte a háborúból való kilépés kérdését tárgyaló koronatanács, valamint a minisztertanács és a parlament szeptember 7—8-i ülése is. Ülészettek, tárgyaltak, de az egyetlen helyes lépésre, a németekkel való szembefordulásra nem tudták magukat elszánni. Az ország

vezető körei híven negyedszázados uralmuk hagyományaihoz, továbbra is kitartottak nemzetvesztő, szovjetellenes politikájuk mellett. A magyar nép verejtékes munkájának gyümölcsét, ezer éven át kiművelt kultúráját, a nemzet legjobbjainak életét és vérének továbbra is feláldozták a náci Németország szövetségének oltárán. Nem bíztak már a német győzelemben, de jobban félték a Vörös Hadsereg megérkezésétől, mint a nemzet sírbadöntésétől. Mert jól tudták, hogy az első szocialista állam, a hatalmas Szovjetunió Vörös Hadseregének harcai nyomán e földön az évszázadokon át vérrel és vassal elhallgattatott népi erők felszabadulása következik be, mely végül is az „ezeréves alkotmány” mögé bújt burzsoázia és a földbirtokos osztály hatalmának megszüntetéséhez vezet. Ennek elkerülése reményében ismét elárulták a magyar népet, sárba tiporták, meggyalázták hősi múltját. Ebben a helyzetben a szovjet hadvezetés, figyelembe véve a szovjet—német arcvonalt déli szárnyán kialakult katonapolitikai helyzetet, s a magyar uralkodó körökben mutatkozó válságot és ingadozást, Románia felszabadítása után elhatározta: késedelem nélkül megkezdte a harcot a magyar nép felszabadításáért.

A legfelsőbb főparancsnokság főhadiszállása azt a feladatot adta a Magyarországra határáig jutott szovjet csapatoknak, hogy zúzzák szét a magyarországi német fasiszta csoportosítást, vonják ki Magyarországot a Hitlerrel szövetségben viselt háborúból és szabadítsák fel az országot az idegen elnyomás alól. A főhadiszállás e feladat végrehajtását a Malinovszkij marsall parancsnoksága alatt működő 2. Ukrán Frontra bízta, melynek csapatai a romániai hadművelet befejezése után, 1944 szeptember végén, Észak-Erdélyben elérték a Prislop-hágó—Tirgu Mures—Cluj déli körzete vonalat, a háború előtti román—magyar határ délnyugati szakaszát és a román—jugoszláv határt Bela Crkváig. A 2. Ukrán Front csapatai: összesen 40 szovjet és 22 román lövészhadosztály, 2 megerősített körlet, 3 harckocsi-, 2 gépesített-, 3 lovas hadtest és 1 harckocsidandár; 750 harckocsival és rohamlőveggel, 10 200 löveggel és aknavetővel, 1100 repülőgéppel, mintegy 800 km kiterjedésű arcvonalszakaszon készültek fel nagy történelmi küldetésükre.

A 2. Ukrán Fronttal szemben a nácik „Dél” hadsereg-csoportja, összesen mintegy 32 hadosztály, 5 dandár, 3500 löveg és aknavető, 300 harckocsi és 550 repülőgép támogatásával vívott elkeseredett védelmi harcot Magyarország birtoklásáért.

A 2. Ukrán Front csapatai 1944. október 6-án, szabadságunk hajnalán, hatalmas erővel sújtottak le a Magyarországra

keleti és északkeleti területein velük szemben álló fasiszta csoportosításra, s 23 napig tartó — a történelemben debreceni hadművelet néven ismert — öldöklő küzdelemben szétverték annak főerőit. A debreceni hadművelettel befejeződött hazánk felszabadításának első szakasza, melynek eredményeként a Tiszának majdnem az egész bal partja — több, mint 27 ezer km² területen 2 300 000 lakos szabadult fel. A 2. Urán Front csapatai hadműveleti szünet nélkül folytatták a támadást a Duna—Tisza közén és Közép-Magyarország területén, melynek fő célja Budapest felszabadítása és Magyarországnak a háborúból való kiléptetése volt. A feladatot — melynek végrehajtásába bekapcsolódott a Tolbuhin marsall vezette 3. Ukrán Front is, hadműveleti alárendeltségében az I. Bolgár Hadsereggel — emberfeletti küzdelem árán oldották meg. A 2. Ukrán Front csapatai 1944 december végére bekerítették a németek mintegy 180 ezer főnyi budapesti csoportosítását, s megkezdték annak felszámolását. Megsemmisítése azonban elkeseredett ellenállása és a külső arcvonalon lejátszódó, a felmentésére irányuló erős ellencsapások miatt 1945. február 13-ig tartott. A szovjet csapatok a Budapest felszabadításáért vívott küzdelmes harcokban mintegy 50 ezer fasiszta katonát és tisztet semmisítettek meg, több mint 130 ezer foglyot ejtettek, valamint nagy mennyiségű fegyvert, harci technikát és hadianyagot zsákmányoltak.

A budapesti hadművelet győzelmes befejezése után a 2. és 3. Ukrán Front csapatai hozzáfogtak Magyarország teljes felszabadításához. A nyugati megyékben még a hitlerista megszállási rendszer és a nyilas pribékek uralma dühöngött. Budapest elvesztése után a nácik minden lehetséges erőt ide összpontosítottak. Olyan hatalmas páncélos erőt csoportosítottak a Dunántúlon, amilyenre az 1945-ös hadműveletek során még nem volt példa a keleti arcvonalon. Hitler a mániákusok megsemmisítésével remélő fordulatot a Dunántúl kézben tartásától, ezért a „Dél” hadseregcsoport megerősítésére irányította az Ardennekből elvont 6. SS páncélos hadsereget. Tették rugója a háború elhúzására irányuló törekvés volt, amely megkövetelte a zalai olajmezőknek a végsőkig való birtoklását. Hitler jól tudta, hogy a magyar olaj nélkül nem indulhatnak el a fedélzetükön halált és pusztulást hordozó repülőgépek, megállnak a harcokcsik, vesztgelnek a szállító járművek, megbénul a harci technika, s vége a háborúnak. Az „új Európa” vérszomjas fantasztája pedig egyedül csak ettől félt. Arra számított, hogy repülőgép, harcokcsi, páncélkocsi, felesleges vér még akad. Fanatikus emberek százezrei hallgat-

tak még rá, csak olaj kellett, hogy a háború hamvadó tüze ki ne aludjék; olaj kellett, bármi áron, hogy a háború mechanikája tovább lüktessen. Ezért a budapesti hadműveletet győzelmesen befejező 2. és 3. Ukrán Front csapatainak megállítása, a Dunántúl birtoklása és a dél-németországi iparvidék kulcsának kézbe tartása reményében a náci hadvezetés hatalmas méretű ellentámadást készített elő a Balaton térségében. Erre az utolsó felvonásra Hitler 431 ezer katonát és tisztet vonultatott fel, akiknek haláltáncát 5630 löveggel és aknavetővel, 850 repülőgéppel, 872 harckocsival és rohamlöveggel kísérte. A fasiszták utolsó kétségbeesett kísérlete még nagyon sok áldozatot, sok vért követelő elkeseredett ütközetek színhelyévé tették hazánknak e részét. Am hiábavalónak bizonyult a német hadvezetés vérpocsékolása, a hatalmas erőkkel végrehajtott ellentámadás megtört a 3. Ukrán Front hősi ellenállásán. Az ezt követő hadműveletek során a Vörös Hadsereg halálos csapásait nem tudták elkerülni a „Dél” hadseregcsoport és a 6. SS páncélos hadsereg csapatai.

A 2. és 3. Ukrán Front csapatai — miközben lendületesen üldözték nyugat felé az ezer sebből vérző fasiszta fenevadat — 1945. április 4-én elérték a Morva folyó torkolata—Lajta folyó—Kőszeg—Szentgotthárd—Nagykanizsa vonalat, s ezen a napon végleg megtisztították hazánkat a fasiszta német hordáktól, a hozzájuk tapadt horthysta népnyzók siserehadától és a nemzetgyilkos nyilas banda szennyhullámától.

A szovjet csapatok 1944. október 6-a és 1945. április 4-e között rendkívül véres és elszánt küzdelemben zúzták szét a hazánk területén csoportosított hatalmas német erőket. A felszabadító hadműveletek során a szovjet harcosoknak tengernyi nehézséggel kellett megküzdeniük. A nagy ellenséges túlerő, a kiépített védelmi rendszerek, a megerősített falvak és városok, az összefüggő aknamezők leküzdésén kívül úrrá kellett lenniük az időjárás és a földrajzi viszonyok állította nehézségeken is. Ezek az akadályok, valamint az éjjel-nappal szünet nélkül folyó elkeseredett harcok kemény próbára tették a Vörös Hadsereg felkészültségét, erkölcsi és fizikai erejét. Am a szovjet csapatok kiállták a próbát. A hős harcosokat nem tudta feltartóztatni sem az előre kiépített védelmi rendszerek mögött védekező náci hadigépezet, sem a természet erői által alkotott hatalmas akadályok. A katonák hóban, fagyban, vízben és sárban, az ellenség tűzviharában halált is legyőzve, bátran törtek előre. A Nagy Honvédő Háború nehéz harcaiban edződött gépesített, lovas- és lövészcapatok, harckocsizók, tüzérek, műszakiak, híradók és felderítők, a flottillások és repülők szorosan

együttműködve legyőztek minden akadályt. A szovjet katonák kiállták a próbát, mert tisztában voltak a Vörös Hadsereg nagy és nemes felszabadító küldetésével, s teljesítették azt.

A német fasiszták és hazaáruló cinkosaik egy kifosztott, felperzselt, halálosan megsebzett országot hagytak maguk után. A béna testben a Duna két partján elterülő szép fővárosunk — mint egy megtépázott óriási szív — hallgatag embereivel, könnyező asszonyaival, kóborló anyátlan gyermekeivel, feldúlt és kifosztott otthonaival, égre meredő üszkös romjaival, a Duna hullámsírhába merült gyönyörű hídjaival, halált rejtegető romos utcáival, kísértetiesen néma üzemeivel és gyáraival vádolta a faszizmus elembertelenedett szörnyetegeit. Szerte az ország városaiban és falvaiban a kirabolt élelmiszerraktárak, üzletek, üzemek és gyárok, felrobbantott utak, hidak, vasutak és vasútállomások, elpusztított táviróhivatalok és rádióállomások jelezték a rabló horda útját. Feldúlták, kifosztották, tönkretették az ország gazdaságát. Korántsem teljes bűnlista szerint 33 ezer vagon és 423 gőzhajó összerabolt élelmet, ipari felszerelést, nyersanyagot és egyéb értékeket szállítottak ki hazánkból. A nyilas csőcselék nyugatra hurcolta Magyarország összes aranykészletét és sok más pótolhatatlan kincsét. Az ipari üzemek nem dolgoztak, a közúti közlekedés szünetelt, a közigazgatás béna, a közbiztonság kétségbeesztő volt. A mezőgazdaság is súlyos helyzetbe került. A náci hordák elhajtották az igavonó állatokat, letarolták, pusztasággá változtatták földjeinket. Minden bokor, minden barázda veszélyt hordó aknát rejtett. Mohács óta nem volt ilyen súlyos helyzetben az ország. A magyarországi hadműveletekben alkalmazott fasiszta hadviselés könyörtelen módszerei mérhetetlen szenvedést zúdítottak a magyar népre és az ország javainak hihetetlen méretű pusztulását idézték elő. Az okozott kár 1945 elején az ország egész nemzeti vagycsónak kb. 40⁰/₀-át tette ki. A magyar uralkodó osztályok örök szégyene és megbocsáthatatlan bűne, hogy uralmuk ideig-óráig tartó meghosszabbítása érdekében vállalták az utolsó csatlós nemzetvesztő szerepét és segítettek katasztrófába dönteni az országot. Az új idők történelmi viharát azonban már képtelenek voltak megállítani.

A Vörös Hadsereg széttörte az idegen elnyomás zsarnoki bilincseit, megszabadította népünket a náci megszállástól, a Horthy-rendszer csendőrszuronyokra épült negyedszázados uralmától s a nyilas söpredéktől. Helyreállította hazánk nemzeti függetlenségét, elsöpörte a régi világ erőszakszervezeteit, s ezzel megkönnyítette egy új állam új gépezetének megteremtését.

Így vált lehetővé népünk számára, hogy hozzálasson egy igazi demokratikus rend megteremtéséhez.

A magyar nép szabadságáért annyi áldozatot vállaló igaz hazafiak, a kommunisták nem késlekedtek. 1944 október végén még harcokcsik vasfogai hasítottak mély sebeket az oly sok vihart átélt magyar haza testén, s acélszárnyakon repült a halál; a világot lángbaborító fasiszta fenevad még ölt, rabolt és pusztított, az elárvult falvak, megtépázott városok ijesztő képét bombák robbanása és ágyúk tűzijátéka világította meg, amikor a már szabaddá vált magyar földön, az új élet hordozója, a Magyar Kommunista Párt előjött 25 éves illegálisából. Sorra létrejöttek a párt helyi szervezetei, és Szegeden megalkult a felszabadult területek pártszervező és irányító központja. A munkásosztály forradalmi pártja kilépve az illegálisból, azonnal hozzálátott sorainak rendezéséhez és az ország haladó erőinek tömörítéséhez. Bár a Horthy-rezsim kegyetlen diktatúrája, a féktelen fasiszta terror megtizedelte sorait, lemészárolta, illetve börtönbe vetette legjobb fiait, a pártot azonban nem tudta megsemmisíteni. A párt élt, reményt nyújtott és utat mutatott a háború sebeitől vérző országnak, a tanácstalan és megfélemlített népnek. Fennen hirdette: lesz magyar újjászületés! A kommunista párt élére állt az igazi demokratikus rend megteremtéséért folyó harcnak. „Nem burzsoá-kapitalista demokráciát akarunk, hanem népi demokráciát — mondotta Révai József, a kommunisták november 19-i szegedi nagygyűlésén —, ahol a nép szabadságjogai nem írott malaszt, ahol a föld a parasztoké, ahol meg van semmisítve a magyar földbirtokos osztály, ahol az államhatalom szervei a nép kezében vannak... Előbb vagy utóbb sor kell, hogy kerüljön az egész magyar tőkésosztállyal való leszámolásra, független Magyarország nélkül, magyar demokrácia nélkül, a föld felosztása, a parasztok kezére juttatása nélkül nem tudunk felkészülni erre a harcra.” A párt programot adott az újjászületéshez, megmutatta az utat, amelyen haladni kell a biztos jövő felé. A negyedszázados hosszú illegális és egy véres háború után is elég erős volt ahhoz, hogy a fasiszta állam romjain — megküzdve minden reakciós erővel — mozgósítson az új népi demokratikus állam felépítésére.

Azóta — a párt győzelmes zászlaját követő magyar nép szorgalmas munkája nyomán — begyógyultak a háború okozta sebek, s a romok helyén egy új, virágzó, független, szabad ország született. Dolgozó népünk, nagyszerű munkásosztályunk céltudatos munkájának eredményeként hazánk elmaradt mezőgazdasági országból fejlett ipari országgá lett. Az elmúlt húsz év

során megváltozott a magyar társadalom szerkezete. Nincsenek elnyomó és kizsákmányoló osztályok, nem osztja meg a falu népét a vagyoni különbség, örökre a múlté a hárommillió kol-dus országa. A múltat feledtető sikerekben gazdag húsz esz-tendő tapasztalatai bizonyítják, hogy a munkásosztály forra-dalmi pártja igazi nemzeti párt, amelynek politikája igazi nem-zeti politika, s a kommunista párt a magyar nép kipróbált vezetője, minden sikerének szervezője. Ez az erő vezette győ-zelemre a szocialista forradalmat, alakította át a falu társa-dalmát és gazdaságát, s vezeti győzelemre a szocializmus épí-tését. Az elmúlt húsz év fényesen igazolta, hogy a kommunista párt vezette munkásosztály az igaz nemzeti erő, annak hazafi-sága az igazi hazafiság, s hazaszeretete az igazi hazaszeretet. A munkásosztály nemcsak önmagát szabadította meg a kapi-talizmus jármától, hanem minden dolgozó osztályt. Felemelte az egész népet, az egész nemzetet. Szuverén államhatalmat al-kotott, független, szabad hazát teremtett. A felszabadító Szov-jetunió felbecsülhetetlen értékű segítségével az országot kive-zette az elszigeteltségből és a haladásért küzdő országok sorába emelte. A kettős rabság alól felszabadult magyar nép eredmé-nyeivel és erőfeszítéseivel egész politikai, gazdasági, morális és katonai erejével ott van ismét az emberi haladás élenjáró erői között. A nagy Szovjetunió oldalán a szocializmust építő barátai országokkal együtt küzd az emberiség legszebb, legszen-tebb eszméinek valóra váltásáért. Küzd a békéért, a népek sza-badságáért és egyenjogúságáért, küzd minden nép boldogsá-gáért. A párt munkája nyomán az elmúlt két évtized harcos éveiben lezárult az új élet alapozásának nagy munkája és el-kezdődött a szocializmus teljes felépítésének korszaka. Az ala-pozás szilárd, utunk egyenes, célunk világos. Felemelt fejjel, biztos tekintettel nézünk a jövőbe, s ha a múltra emlékezünk, csak azért tesszük, hogy soha ne feledjük, honnan indultunk és hová jutottunk, soha ne feledjük, mit hagytunk magunk mögött.

A felszabadulás óta eltelt időszak nagyszerű eredményei bizonyítják, hogy a felszabadítók nem hiába ontották véréüket. A magyar nép élni tudott az általuk teremtett történelmi lehe-tőséggel, és most egy fiatal, egyre szépülő szocialista ország boldog polgáraként ünnepli a szabadság és függetlenség szüle-tésnapját.

Nem lehet ünnepelni a magyar újjászületés évfordulóját anélkül, hogy ne ünnepelnénk felszabadítóinkat, a nagy szovjet népet és annak hadseregét. Azt a hadsereget, amely Moszkvától Berlinig hegyen-völgyön, országhatárokon át üldözte, s vé-

gül saját barlangjában megsemmisítette az emberiség legádázabb ellenségét, a fasiszta fenevadat. Nem örülhetünk szép, szabad életünknek anélkül, hogy ne éreznénk mély gyászt szívünkben az értünk hősi halált halt szovjet, román, bolgár katonákért és magyar hazafiakért, hogy ne emlékeznénk az új élet születésével járó tengernyi könnyre és fájdalomra.

Az ünneplés magasztos pillanataiban az emlékezés lapjaira kívánczik az a szívét szorongató gondolat, hogy mikor a szabadság napfényére kerülve, örömkönnyek kíséretében öleltük szívünkre szeretteinket, csak az volt a fontos, hogy élünk, s nem is gondoltunk rá: szabadságunk áráként hány ember áldozta fel fiatal életét. Ma sem tudjuk, hány édesanyának kézbesítették fia utolsó levelét, hány feleség siratta a magyar szabadságért hősi halált halt férjét, hány gyermek maradt árván miértünk! S ki tudná ezt megmondani, hiszen nincs az országnak egy talpalatnyi földje, melyet nem öntözött volna a hősök kiömlő piros vére, nincs e szép hazának egy városa és falva, ahol ne volna a felszabadító harcokban elesett katonák sírja. A komor hantok alatt mindenütt hősök pihennek, akik Debrecen délibábos rónáján, a szilaj Tisza és a megáradt Duna partján, az öldöklő hídfőcsatákban, a pesti utcák kövén, a budai hegyek lankáin, a balatoni küzdelmek színterén a legdrágábbat: életüket áldozták szabadságunkért.

Népünk örökre szívébe zárta és kegyelettel őrzi emléküket. Ők elestek, de a vörös zászló, melyet követtek, diadalmasan leng, s fennen hirdeti hősi tetteiket.

SZTANA BÉLA